

ТАНИЛЦУУЛГА

Худалдаа, аж үйлдвэрийн танхимын тухай хуулийн төслийн талаар

Худалдаа, аж үйлдвэрийн танхимын тухай хууль 1995 онд батлагдаж, өнөөдрийг хүртэл хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа бөгөөд Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.1.4-т “тухайн хуулиар зохицуулж байгаа нийгмийн харилцааны төлөв байдал, агуулгад ихээхэн өөрчлөлт гарч, түүнтэй уялдуулан хуулийг шинэчлэн батлах шаардлагатай болсон.”, мөн 25.1.2-т заасныг үндэслэн Худалдаа, аж үйлдвэрийн танхимын тухай хуулийн зарим зүйл, заалтыг хүчингүй болгох, шинээр бүлэг, зүйл, заалт оруулах зэргээр хуулийн нийт заалтын тавиас дээш хувьд нь нэмэлт өөрчлөлт орсон тул Худалдаа, аж үйлдвэрийн танхимын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулж, Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 33 дугаар зүйлд заасны дагуу хуулийн төслийн танилцуулгыг бэлтгэлээ.

Хуулийн төсөл нь 6 бүлэг 34 зүйлтэй бөгөөд **нэгдүгээр бүлэгт** хуулийн нийтлэг үндэслэл болох хуулийн зорилтыг тодорхойлж, хууль тогтоомж, хуулийн үйлчлэх хүрээ болон худалдаа, аж үйлдвэрийн танхимын үйл ажиллагаанд баримтлах зарчмыг тусгалаа.

Худалдаа, аж үйлдвэрийн танхимын тухай хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Иргэний хууль, Төрийн бус байгууллагын тухай хууль, Улсын бүртгэлийн ерөнхий хууль, Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хууль болон холбогдох хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэхээр заасан болно. Мөн хуулийн үйлчлэх хүрээг тодорхой зааж худалдаа, аж үйлдвэрийн танхимын үйл ажиллагаанд баримтлах зарчмыг үйл ажиллагаа ил тод, нээлттэй байх, зах зээл, бизнесийн шударга өрсөлдөөнийг дэмжих, өрсөлдөөнд харшлах аливаа үйл ажиллагаанаас урьдчилан сэргийлэх зэргээр тодорхойлов.

Хоёрдугаар бүлэгт худалдаа, аж үйлдвэрийн танхимын зорилго, зохион байгуулалт, гишүүнчлэл, танхимын нэр, Үндэсний танхимын үндсэн чиг үүрэг, тэдгээрийн ангилал болон Үндэсний танхимын бүтэц, зохион байгуулалт, санхүүжилтийн эх үүсвэр, зарцуулалтыг тусгалаа. Хуулийн төслийн энэхүү бүлэгт Үндэсний танхимын зорилгыг тодорхой зааж, Монгол Улсад Үндэсний танхим нь нэг байж, тухайн зорилгыг үндэсний хэмжээнд хэрэгжүүлэхээр тусгасан. Мөн Үндэсний танхимын гишүүн нь эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбараар нэгдэж, дагнасан худалдаа аж үйлдвэрийн танхимыг Үндэсний танхимын харьяанд байгуулж болохоор болсон бөгөөд Монгол Улсын нэг ба хэд хэдэн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийг хамарсан салбар, төлөөлөгчийн газрыг Үндэсний танхим байгуулах боломжтой байдлаар хуулийн төсөлд заасан. Мөн зөвхөн хуульд заасан шаардлага хангасан тохиолдолд “Үндэсний худалдаа, аж үйлдвэрийн танхим”, “худалдаа, аж үйлдвэрийн танхим”, эсхүл

худалдаа, аж үйлдвэрийн танхимын зорилгыг илэрхийлэх бусад төсөөтэй монгол болон гадаад үг, нэр томьёо хэрэглэх буюу танхимын нэрийн хамгаалалтыг хуулийн төсөлд шинээр тусгасан.

Мөн зарим гадаад орны туршлагад үндэслэн Үндэсний танхимын гишүүнчлэлийг холимог хэлбэртэй байхаар заасан бөгөөд Монгол Улсад үүсгэн байгуулагдсан, ашгийн төлөө хуулийн этгээд нь Үндэсний танхимд заавал гишүүнчлэлтэй, харин төрийн өмчит хуулийн этгээд, гадаад улсын хуулийн этгээд болон Монгол Улсын хуулиар үүсгэн байгуулагч буюу хувьцаа эзэмшигч, эсхүл тухайн хуулийн этгээд нь нийтийн эрх зүйн хуулийн этгээд, эсхүл мэргэжлийн холбооны заавал гишүүнчлэлтэй байхаар заасан хуулийн этгээдийг сайн дурын үндсэн дээр Үндэсний танхимын гишүүн болохоор зохицууллаа. Заавал гишүүнчлэлтэй байхаар заасан аж, ахуй эрхлэгчтэй холбоотойгоор улсын бүртгэлд шинээр бүртгүүлж, танхимын гишүүн болсон хуулийн этгээдийн гишүүнчлэлийн хураамжийг гурваас доошгүй жилээр чөлөөлөх журмыг Үндэсний танхимын Удирдах зөвлөл баталдаг байхаар зохицуулсан болно. Гишүүнчлэлийн хэлбэрийг өөрчилсөнтэй холбоотой Үндэсний танхим нь жил бүр санхүүгийн тайландаа аудит хийлгэж, аудитлагдсан тайлангаа гишүүд, олон нийтэд нээлттэй байлгах шинэ зохицуулалтыг тусгасан болно.

Түүнчлэн Үндэсний танхимын хувьд ямар чиглэлд, ямар үйл ажиллагаа хэрэгжүүлэхийг ангилж, тодорхой зааж өгсөн бөгөөд хууль, эсхүл Засгийн газрын шийдвэрээр шилжүүлсэн төрийн зарим чиг үүргийг хэрэгжүүлж болохоор хуулийн төсөлд тусгаснаар төрийн байгууллагын ачаалал, зардал тодорхой хэмжээнд багасах эерэг үр дагавартай гэж үзэж байна.

Зарим гадаадын орны туршлагаар Үндэсний танхимын Их хурал, Удирдах зөвлөл, Ерөнхийлөгч, Аудитын хороо зэрэг удирдлагын бүрэн эрх, чиг үүрэг, хэрхэн сонгогдох, чөлөөлөгдөх зэрэг харилцааг хуульчилж өгсөнөөр бүтэц, зохион байгуулалт тодорхой, тогтвортой байх боломжийг бий болголоо.

Хуулийн төслийн **гуравдугаар бүлэгт** дагнасан танхимын чиг үүрэг, зохион байгуулалт, санхүүжилтийн асуудлыг тусгасан болно.

Дагнасан танхимыг Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.2-т заасан “Эдийн засгийн бүх төрлийн үйл ажиллагааны салбарын ангилал”-аар тогтоосон тодорхой нэг эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбарт үйл ажиллагаа явуулдаг Үндэсний танхимын 50-иас доошгүй тооны гишүүн хуулийн этгээд байгуулахаар зааж, дагнасан танхимын бүх гишүүдийн хурал, удирдах зөвлөл зэрэг харилцааг хуульд тодорхой зааж өглөө.

Дөрөвдүгээр бүлэгт Худалдаа, аж үйлдвэрийн танхимаас төрийн байгууллага, албан тушаалтан болон бусад этгээдтэй харилцах харилцаа,

Үндэсний танхим болон дагнасан танхим хооронд харилцах журам болон дагнасан танхимыг өөрчлөн байгуулах, татан буулгах журмыг зааж өгсөн.

Энэхүү зохицуулалт нь хуулийн төсөлд шинээр тусгасан зохицуулалт бөгөөд Үндэсний танхим нь худалдаа, аж үйлдвэрийн танхимын зорилгод хамаарах аливаа асуудлаар төрийн байгууллага, албан тушаалтантай чөлөөтэй харилцах бөгөөд дагнасан танхим нь өөрийн хамаарах эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбарын асуудлаар төрийн байгууллага, албан тушаалтантай Үндэсний танхимаар дамжуулан харилцахаар зохицуулсан.

Тавдугаарт бүлэгт Танхимын үзүүлэх зарим үйлчилгээ болох арбитрын, эвлэрүүлэн зуучлалын, төлбөрийн чадваргүйдлийн ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэх, гэнэтийн буюу давагдашгүй хүчний шинжтэй нөхцөл байдлын болон хүнд нөхцөл байдлын гэрчилгээ олгох, бараа, тээврийн хэрэгслийг түр хугацаагаар оруулах баримт бичиг олгох үйлчилгээ үзүүлэх нөхцөл, журмыг зохицуулсан болно.

Энэхүү бүлэгт зааснаар Үндэсний танхимын дэргэд аж ахуй эрхлэгчийн хооронд үүссэн маргаан, эсхүл аж ахуй эрхлэгч болон ажилтны хооронд үүссэн хөдөлмөрийн ганцаарчилсан маргааныг шүүхийн бус аргаар шийдвэрлэх эвлэрүүлэн зуучлалын төв ажиллах бөгөөд тус төвийн эвлэрүүлэн зуучлагчийн дэмжлэгтэй байгуулсан эвлэрлийн гэрээг Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуульд заасан журмын дагуу баталгаажуулсан захирамж гарч, шүүхийн шийдвэрийн нэгэн адил биелэгдэх хууль зүйн боломжийг бий болгосон.

Зургаадугаар бүлэгт Худалдаа, аж үйлдвэрийн танхимын хараат бус байдал, үйл ажиллагааны тайлан, тус хуулийг зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага болон хууль хүчин төгөлдөр болох журмыг тусгасан болно.

Энэ бүлэгт зааснаар Үндэсний танхим, салбар болон дагнасан танхим нь улс төрийн нам, эвслийн үйл ажиллагаанаас ангид, хараат бусаар үйл ажиллагаагаа явуулах бөгөөд үйл ажиллагааны болон санхүүгийн тайлан олон нийтэд нээлттэй ил тод байх талаар зохицууллаа.

Хуулийн төслийг боловсруулахдаа Хууль тогтоомжийн тухай хуульд заасан аргачлалын дагуу хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн үр дагавар, хуулийн төслийн үр нөлөөний үнэлгээ болон хуулийн төслийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоог тус тус хийлгэж, холбогдох саналыг хуулийн төсөлд тусгасан болно. Түүнчлэн Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улс, Бүгд Найрамдах Франц Улс, Унгар Улс, Япон Улс, Бүгд Найрамдах Солонгос Улс, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын худалдаа, аж үйлдвэрийн танхимын эрх зүйн байдлыг зохицуулсан хууль тогтоомжийг харьцуулан судалж, олон улсын жишиг зохицуулалтыг харгалзан Монгол Улсын Худалдаа, аж үйлдвэрийн танхимын

тухай хуулийн бүтэц, зохицуулах асуудлуудын цар хүрээг тодорхойлж, Монгол Улсын эдийн засаг болон гадаад, дотоод худалдаа, хүн ам зүйн тархалт, аж ахуй эрхлэгчдийн төвлөрөлт, тэдгээрийн ашиг сонирхлыг хамгаалах зорилготой холбоодын үйл ажиллагааны үр дүнтэй байдал, аж ахуй эрхлэгчдэд дутмаг байгаа санхүүжилтийн төдийгүй техник, боловсон хүчний нөхцөл байдал зэрэгт тулгуурлан хуулийн төслийг боловсрууллаа.

--- 000 ---